

עין משפט
גזר מצוה

עג א מיי פ'יה מהל' יחזרי המורה הל' ז סגס עשין ג:

עד ב מיי פ"ו מהלכות בית

הבחינה הל' ה':

עק ג מיי שם הלכה ח':

עו ד מיי שם הלכה ט טושע' אורח' סימן ג סקף ה':

רבינו חננאל

ריאה שואבת כל מיני משקין, טחול סחוק, קיבה ישנה, נגער הישן ישן הנעור, קרקבן טוחן, כבד כועס, מרה וזרקת בו טפה ומנחתו (נפס) [נמוקן], והלך לו. תנא נגער שפיהן או ישנו שניהן מיד מת. תנו רבנן צדיקים יצר טוב שופטן שנאמר ולבי חלל בקיב, רשעים יצר רע שופטן שנאמר נאום פשע לרשע בקרב לבו וגו', בינונים זה וזה שופטן, שנאמר כי יעמוד לימין אביון, אמר רבה כגון אנו בינוניין אנו, אמר ליה אבוי או ינו בינוניין אנו, לא שבק מר חיי לכל בריה, אמר רבה ידע איניש בנפשיה אי צדיק אי רשע הוה, ובכל נפשך אפילו נוטל את נפשך. תנו רבנן פגם פחת גזרה מלכות הרשעה שמר על ישראל, שכל העוסק בתורה ידוק בחיבו, ואלך פמוס וכל, עד שחוציצא את אר' עקיבא להריגה, וזמן קרית שמע היה, ויהי מקבל עליו מלכות שמים, אמרו לו תלמידיו רבנו עד כאן, ובמר להן כל ימי הייתי מצטער אהא דכתיב בכל נפשך ואפילו נוטל את נפשך, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו, ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת קול אשרך ר' עקיבא שיצתה נשמתך באחד. תנ"י לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח המבוכן כנגד בית קודש הקדשים. אוקמה ר' יוחנן מן הצופים ולפנים וברואה, ובמקום שאין גדר, ובזמן שהשכינה שורה. פירוש, לא יקל אדם את ראשו, לא יחלך בהרמת ראש בקומה זקופה אלא בכפיפת קומה והכרעת ראש. תניא הנפנה בכל מקום לא יפנה מזרח ומערב אלא צפון ודרום ובגליל

אפילו צפון ודרום וכו'. וקומא לן כרבי עקיבא אסור להיפנות מזרח ומערב בכל מקום ואפילו בחוצה לארץ לא, דהא רבה הוה מנח ליבני מזרח ומערב כול', פירוש כרי ששים וגלוי על הלבנים שהן נתונין מזרח ומערב, יבואו פניו ואחוריו צפון ודרום, ואמר אנא כר עקיבא סבירא לי דאמר אפילו בחוצה לארץ אסור להיפנות מזרח ומערב.

סא:

שואבס כל מיני משקין. אע"פ שהן נכנסין בכרס דרך הושט הריאה מוצאתן ומצעד לדופני הכרס: **זורקס** **זו טפה**. מרה ומניחתו מן הכעס: **שוחק**. **סחוק**: **קרקבן**. **זעוף** הוא המסס בזהמה: **טוחן**. המאכל: **אף**. החוטם: **נעור**. **ישן הנעור**. שנתחלפה וצאה השניה

מן האף והקיצה נעורת: **נמוק** **והולך** לו. מתנונה והולך לו ונמשך למיתה. לשון אחר נעור הישן הקיצה ונמלאו קיצה ואף נעורים שאינו ישן כלל או ישן הנעור ונמלאו שניהם ישנים ואינו נעור כי אם צקושי: **ונצי חלל בקרני**. יצר הרע הרי הוא כמת בקרני שיש צידי לכופו: **נאס פשע לרשע וגו'**. אמר דוד בקרב לצי יס^ו ואומר אני שהפשע נאס לרשע כלומר שהיצר הרע אומר לרשע אל יהא פחד אלהים לנגד עיניך אלמא יצר הרע שופטו עד שמרחיקו שאינו מתפחד מיוצרו: **כי יעמוד**. הקצ"ה: **לימין אביון להושיע משופטי נפשו**. ש"מ יש לך אדם שיש לנפשו שני שופטים: **לא שבק מר חיי לכל צדיק**. אם אחת מן הציונים אין לך צדיק גמור צעולם: **לרשעי גמורי**. העולם הזה שאין להם צעולם הצא כלום וצריכין ליעול שכן כאן כגון אחאז שהיה עשיר מאד דקאמר ליה בן הדד כספך וזהבך לי הוא (מלמס א ט): **לצדיקי גמורי**. העוה"צ שאין להם צעוה"ז כלום כגון רבי חנינא בן דוסא שדי לו בקצ חרובין מערב שבת לערב שבת ^(ה) (מענית כד:): **לכן נאמר ככל מאדך**. מן החציצ עליך: **והיה מקבל עליו עול מלכות שמים**. קורא קריאת שמע: **ממסיס ידך וי' ממסיס**. מידך היה לו למות ולא מידי צער ודס: **מן הלופים**. מקום שיכולין לראות משס הר הזית ומשס והלאה אין יכולין לראותו: **וכרואס**. שיכול לראות משס פרט אס מקום ציון להר הזית: **ובשאין גזר**. מפסיק ציוו להר הזית: **ובזמן שהשכינה שורה**. שצית המקדש קיים: **הנפנה ציהודה לא יפנה מזרח**

בורחים אמרו לו מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם אמר להם רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם אמרו לו אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות לא פקח אתה אלא טפש אתה ומה במקום חיותנו אנו מתיראין במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה ”כי הוא חייך ואורך ימין כך אם אנו הולכים ומבטלים ממנה עאכ”ו אמרו לא היו ימים מועטים עד שתפסוהו לר"ע וחבשוהו בבית האסורים ותפסו לפפום בן יהודה וחבשוהו אצלו אמר לו פפום מי הביאך לכאן אמר ליה אשרך רבי עקיבא שנתפסת על דברי תורה אוי לו לפפום שנתפס על דברים בטלים בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה זמן ק"ש היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד יצתה ב"ק ואמרה אשרך ר"ע שיצאה נשמתך באחד אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה זו תורה זו שכרה ”ממתיים ידך וי”י ממתיים וגו’ אמר להם חלקם בחיים יצתה בת קול ואמרה אשרך ר"ע "ישאתה מזומן לחיי העוה"ב: ”לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים וכו'”: אמר רב יהודה אמר רב לא אמרו אלא מן הצופים ולפנים וברואה איתמר נמי א"ר אבא בריה דרבי חייא בר אבא הכי אמר רבי יוחנן לא אמרו יאלא מן הצופים ולפנים וברואה ובשאין גדר ובזמן שהשכינה שורה ת"ר הנפנה ביהודה לא יפנה מזרח ומערב אלא צפון ודרום ובגליל לא יפנה אלא מזרח ומערב ורבי יוסי אומר לא אסרו אלא ברואה ובמקום שאין שם גדר ובזמן שהשכינה שורה וחכמים אוסרים חכמים היינו ת"ק איכא בינייהו צדיין תניא איך הנפנה ביהודה לא יפנה מזרח ומערב אלא צפון ודרום ובגליל צפון ודרום אסור מזרח ומערב מותר ורבי יוסי מתייר שהיה רבי יוסי אומר לא אסרו אלא ברואה רבי יהודה אומר בזמן שבית המקדש קיים אסור בזמן שאין בית המקדש קיים מותר רבי עקיבא אומר בכל מקום רבי עקיבא היינו ת"ק איכא בינייהו חוץ לארץ רבה הוו שרדיין ליה לבני מזרח ומערב אזל אבוי שדגהו צפון ודרום על רבה תרצגהו אמר מאן האי דקמצער לי יאנא כר' עקיבא סבירא לי דאמר בכל מקום אסור: תניא

רבי עקיבא אוסר בכל מקום. מזרח אחוריו ופניו למערב ומסקינן אפילו צחוך לארץ ומפרש צירושלמי וצלנד שאין שם כותל:
כנא

הרואה פרק תשיעי ברכות

ומערב. אחוריו למזרח ופניו למערב ולא אחוריו למערב ופניו למזרח. מפני שירושלים צארך יהודה היא בצפונה של ארץ יהודה צגזול שצין יהודה לצנימין ויש מארך יהודה הימנה [למזרח] עד סוף ארץ ישראל והימנה למערב עד סוף ארץ ישראל שארך יהודה על פני כל אורך ארץ ישראל

היא מן המזרח למערב כרעוה ארוכה וקצרה ואס יפנה מזרח ומערב יהיה פרועו לצד ירושלים או פרועו שלפניו או פרועו שלאחריו אצל צפון ודרום יפנה וצלנד שלא יפנה כנגד ירושלים ממש צדרומה של ארץ יהודה: **ובגליל**. שהיא בצפונה של א"י לא יחזיר פניו צפון ודרום אלא מזרח ומערב: ה"ג **וחכמים אוסרין**. ולא גרסינן בכל מקום: **חכמים היינו ס"ק**. דאמר לא יפנה ולא מפליג צין רואה ללא רואה צין צומן הצית צין צומן הזה: **איכא צינייהו צדיים**. דיהודה וגליל שאינן כנגד ירושלים ממש. למתא קמא צדדין נמי אסירי דהא הנפנה ציהודה קאמר כל יהודה משמע ורצנן בתראי סברי כנגד ירושלים ממש אסור אצל לצדיין מותר דהא אדרי יוסי קיימי דאמר לא אסרו אלא צרואה אצל צרחוק לא ואפילו כנגד ירושלים ממש ואחו רצנן למימר וחכמים אוסרים אפילו שלא צרואה ואפילו צומן הזה ומיהו נגד ירושלים לא: צדר' עקיבא גרסינן **כנל מקום**. הלכן צחואה לארך נמי קאמר: **הוו שדיין ליש לגני**. לצנים שיסצ עלינן לפנות היו מתוקנים וחקופות על צדיהן ראשן א' למזרח והשני למערב לצנה אחת לצפון ולצנה אחת לדרום והוא יושב על האחת ונפנה צייתים נמצא הוא נפנה צפון ודרום ולא היה רואה לפנות בצבול מזרח ומערב לפי שצבל צמוצחה של ארץ ישראל עומדת שלא יחא פרועו לא מלפניו ולא מלאחריו לצד ארץ ישראל: **אזל אצני שדגהו צפון ודרום**. לראות אס יקפיד רצו על כך אי סבירא ליה כר"ע דאמר צחול' נמי קפדינן עלה דמילתא: אחר

למה נאמר בכל מאדך. יאמר החצי שכן וכל שכן שאינו חצי (ויטא פב. ובעי"ו פסחים כה). לכך נאמר בכל מאדך. כלומר תהא אהבתו חזית כן יותר מכל הסביב לך (סנהדרין עד). לפי שלפעמים שזה חציב ופעמים שזה חציב, לכן הולכיו צניחין לומר אהוב את יותר ויתר מן החציב עליך (פסחים שם). במסדרות. ספיות (סוסה מח). עד כאן. כלומר עניין אי אחה מנח טונתך (רשי"ב). ממתים ידך ה'. ידך עכשיו הס ממתים, מנו מומתים, אמר להם. הקציה, חלקם בחיים (שם).

מסורת הש"ס

(א) נצעי' ויגלוקט את' רבה והוא נכון לפמ"ש מוס' עירובין ה. ד"ה והא שלא אמר אכ"י מר לרבא חבירין, (ב) פסחים כה. סנהדרין עד. יומא פב, (ג) גילוקטו רמו מתנ"י לימא ר' עקיבא אומר אס נאמר בכל נפשך ק"ו בכל מאדך אלא בכל מדה ומדה שהוא מודד לך צין צומת הטוב צין צומת הפורענות, (ד) נבס"א טסף: הרשעה, (ה) [נמוחות טז י:], (ו) נמי מוס' כמויות ק: ד"ה מומין וכו'), (ז) בקריב' לגי יסן, (ח) [לעיל ח:].

תורה אור השלם

- י. עני ואביון אביו ולביו חלל בקרבי:
- באם פשע לרשע בקרב לבי אין פחד אלהים לנגד עיניו: תהלים לו ב
- כי יעמד לימין אביון להושיע משפטי נפשו:
- לאבקה את יי אלהיך לשמע בקלי וקדבקה בו פי דהא יחייך וארך ימיוך שלשת על הארקה אשר נשבע יי לאבתיוך לאבריהם לירצוק וליעקב לתת דברים ל כ
- ממתים ידך יי ממתים מוליד חלקם בחיים וצפונך תמוליד בטנם ישובנו בנים ונחיהנו יתרים לעולליתם:

תהלים יז יד

מוסף רש"י

למה נאמר בכל מאדך. יאמר החצי שכן וכל שכן שאינו חצי (ויטא פב. ובעי"ו פסחים כה). לכך נאמר בכל מאדך. כלומר תהא אהבתו חזית כן יותר מכל הסביב לך (סנהדרין עד). לפי שלפעמים שזה חציב ופעמים שזה חציב, לכן הולכיו צניחין לומר אהוב את יותר ויתר מן החציב עליך (פסחים שם). במסדרות. ספיות (סוסה מח). עד כאן. כלומר עניין אי אחה מנח טונתך (רשי"ב). ממתים ידך ה'. ידך עכשיו הס ממתים, מנו מומתים, אמר להם. הקציה, חלקם בחיים (שם).